

ความรับผิดในทางละเมิดโดยการกระทำของลูกเลี้ยงซึ่งเป็นผู้เยาว์ Tort Liability for Offenses Committed by a Minor Stepchild

นันทนา ศิริชาติ¹ และอภิเชษฐ เสมอใจ²

Nantana Sirichat and Apichet Samerjai

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

²อาจารย์สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

อีเมล: happinessny5356@gmail.com

วันที่รับบทความ(Received) วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) วันที่ตอบรับบทความ (Accepted)

10 กุมภาพันธ์ 2565

24 กุมภาพันธ์ 2565

5 มีนาคม 2565

บทคัดย่อ

เมื่อมีการกระทำความผิดฐานละเมิดโดยผู้เยาว์ตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้ปกครองซึ่งเป็นบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายของผู้เยาว์ต้องร่วมรับผิดในผลแห่งละเมิดนั้นตามมาตรา 429 ด้วย กรณีที่บิดาหรือมารดาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งสมรสใหม่ อำนาจปกครองบุตรจะยังอยู่กับบิดามารดาที่บุตรนั้นติดตามด้วยตามหลักเกณฑ์มาตรา 1568 โดยที่พ่อเลี้ยงและแม่เลี้ยงไม่มีอำนาจร่วมปกครองลูกเลี้ยงที่เป็นผู้เยาว์นี้ ด้วยเหตุนี้พ่อเลี้ยงและแม่เลี้ยงจึงไม่ต้องร่วมรับผิดในผลแห่งละเมิดตามมาตรา 429 แม้ว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 4 จะกำหนดให้พ่อเลี้ยงและแม่เลี้ยงถือเป็นผู้ปกครองด้วยก็ตาม

นอกจากนี้ ด้วยกฎหมายมิได้กำหนดหน้าที่ตามกฎหมายให้พ่อเลี้ยงและแม่เลี้ยงมีหน้าที่ดูแลอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาลูกเลี้ยงซึ่งเป็นผู้เยาว์ ดังนี้ พ่อเลี้ยงและแม่เลี้ยงจึงไม่ต้องร่วมรับผิดในทางละเมิดของลูกเลี้ยงนั้นตามมาตรา 430 ดังนั้น หากบิดาหรือมารดาพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลบุตรผู้เยาว์เท่าที่จะทำได้แล้ว และพ่อเลี้ยงและแม่เลี้ยงนั้นก็ได้เป็นผู้ดูแลตามมาตรา 430 ผู้เสียหายที่ได้รับการกระทบกระเทือนสิทธิจากการกระทำละเมิดโดยลูกเลี้ยงซึ่งเป็นผู้เยาว์ก็จะไม่ได้รับการชดเชยค่าเสียหาย

ด้วยเหตุประการดังกล่าว จึงควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 430 ให้ชัดเจน โดยบัญญัติเพิ่มเติมให้พ่อเลี้ยงและแม่เลี้ยงมีหน้าที่ตามกฎหมายในการดูแลลูกเลี้ยงซึ่งเป็นผู้เยาว์ของอีกฝ่ายและเป็นผู้ร่วมรับผิดชอบร่วมกับลูกเลี้ยงซึ่งเป็นผู้เยาว์นั้นด้วย

คำสำคัญ: ความรับผิด, ละเมิด, ลูกเลี้ยง, ผู้เยาว์

ABSTRACT

When an offense of infringement is committed by a minor under Section 420 of the Civil and Commercial Code, The parents of this minor shall be jointly liable for the consequences of the committed under Section 429. In the case that either father or mother are remarried, the custody power of the child shall remain with the parents to whom the child is accompanied by the rules of Section 1568, provided that the stepfather and stepmother have no joint custody of this minor stepchild. For this reason, the stepfather and stepmother are not jointly liable for the consequences of violations under section 429 even though the Child Protection Act 2003 section 4 stipulates that the stepfather and stepmother are considered guardians as well.

In addition, the law does not stipulate legal duties for the stepfather and stepmother to take care, support, educate and develop a stepchild who is a minor. As follows, the stepfather and the stepmother are not jointly liable for the offense under Section 430. Therefore, if the parent can prove that he or she has exercised reasonable care in taking care of the child as far as possible done and the stepfather and stepmother are not a custodian under Section 430. An injured person whose rights have been affected by the infringement by a stepchild who is a minor shall not be compensated.

For that reason, Section 430 of the Civil and Commercial Code should be amended to make it clear that the stepfather or stepmother is legally obligated to take care of a stepchild who is a minor of the other party and is jointly liable for tort liability for offenses committed by a minor stepchild.

Keywords: Liability, Tort, Stepchild, Minor

บทนำ

ปัจจุบันคู่สมรสหลายครอบครัวมีการหย่าร้างจากกัน ภายหลังกู่สมรสหย่าขาดตามกฎหมายแล้ว แต่ละฝ่ายอาจมีการสมรสใหม่ และหากมีบุตรผู้เยาว์ติดมาด้วย บุตรผู้เยาว์นั้นก็ยังคงเป็นผู้ได้ปกครองของบิดาหรือมารดาเหมือนเดิม ไม่อยู่ในความปกครองของพ่อหรือแม่ใหม่ ซึ่งมีฐานะเป็นพ่อเลี้ยงหรือแม่เลี้ยงตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1568 ที่บัญญัติว่า “เมื่อบุคคลใดมีบุตรติดมาได้สมรสกับบุคคลอื่น อำนาจปกครองที่มีต่อบุตรอยู่กับผู้ที่บุตรนั้นติดมา” หมายความว่า ผู้้อยู่ในความปกครองตามบทบัญญัติดังกล่าวยังคงอยู่ในความปกครองของบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมาย

เมื่อมีการกระทำความผิดฐานละเมิดโดยผู้เยาว์ตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้ปกครองซึ่งเป็นบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายของผู้เยาว์ต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดนั้น

ตามมาตรา 429 ด้วย กรณีที่บิดาหรือมารดาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งสมรสใหม่ อำนาจปกครองบุตรจะยังอยู่กับบิดามารดาที่บุตรนั้นติดตามด้วยตามหลักเกณฑ์มาตรา 1568 โดยคู่สมรสใหม่ของบิดาหรือมารดาที่มีสถานะเป็นพ่อเลี้ยงและแม่เลี้ยงไม่มีอำนาจร่วมปกครองลูกเลี้ยงที่เป็นผู้เยาว์นี้ ด้วยเหตุนี้พ่อเลี้ยงและแม่เลี้ยงจึงไม่ต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดตามมาตรา 429

นอกจากนี้ ด้วยกฎหมายครอบครัวมิได้กำหนดหน้าที่ให้พ่อเลี้ยงและแม่เลี้ยงมีหน้าที่ดูแลอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาลูกเลี้ยงซึ่งเป็นผู้เยาว์ ประกอบกับกฎหมายลักษณะละเมิดก็มิได้กำหนดให้พ่อเลี้ยงหรือแม่เลี้ยงต้องร่วมรับผิดชอบทางละเมิด กรณีลูกเลี้ยงซึ่งเป็นผู้เยาว์ได้ทำละเมิดต่อผู้อื่น ด้วยเหตุนี้ หากบิดาหรือมารดาพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลบุตรผู้เยาว์เท่าที่จะทำได้แล้วประกอบกับพ่อเลี้ยงและแม่เลี้ยงก็ไม่มีฐานะเป็นผู้ดูแลตามความหมายในมาตรา 430 ของกฎหมายลักษณะละเมิด ดังนั้น หากลูกเลี้ยงซึ่งเป็นผู้เยาว์ทำละเมิดแล้วทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย ผู้เสียหายจากการทำละเมิดนั้น อาจจะไม่ได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพราะไม่สามารถใช้สิทธิเรียกร้องตามมาตรา 429 หรือมาตรา 430 ได้ ทั้งนี้ บทความเรื่องนี้จะขอศึกษาถึงประเด็นความรับผิดชอบในทางละเมิดโดยการกระทำของลูกเลี้ยงซึ่งเป็นผู้เยาว์

1. ความหมายของคำว่า “ละเมิด”

ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดเป็นมูลแห่งหนึ่งประเภทหนึ่ง (Source of Obligation) บัญญัติไว้ในบรรพ 2 หน้า ลักษณะ 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมีมาตรา 420 เป็นบททั่วไปของความรับผิดชอบเพื่อละเมิด ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” บทบาทของกฎหมายละเมิดนี้ถูกกำหนดให้เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ในการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นในรูปของเงินค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ที่ต้องสูญเสียหรือเดือดร้อนจากการถูกระทบกระเทือนต่อสิทธิของปัจเจกบุคคล (กิตติบดี ไยพล, 2564)

ดังนั้นคำว่า “ละเมิด” ตามมาตรา 420 จึงหมายถึง การกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อต่อบุคคลภายนอกโดยผิดกฎหมาย เป็นเหตุให้เขาผู้ถูกระทำเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี กฎหมายถือว่าผู้นั้นทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิด

การกระทำที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบในทางละเมิดนั้น มีหลักเกณฑ์สำคัญที่จะก่อให้เกิดความรับผิดชอบทางละเมิด คือ มีการกระทำโดยผิดกฎหมาย เป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ มีความเสียหายแก่บุคคลอื่น และความเสียหายนั้นเป็นผลเกิดจาก การกระทำของผู้ทำละเมิด (จิตติ ดิงศรัทย์, 2557) แต่ในบางกรณีกฎหมายกำหนดให้บุคคล บางประเภทต้องรับผิดชอบแม้ไม่ได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อ แนวคิดดังกล่าวจึงได้เกิดความสอดคล้องกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ทฤษฎีรับภัย มีต้นกำเนิดมาจากกฎหมายฝรั่งเศส โดยนักนิติศาสตร์ชื่อ Saleilles อธิบายไว้ว่า หลักเกณฑ์ความรับผิดชอบทางละเมิดมีองค์ประกอบอยู่สองอย่างเท่านั้น คือ ความเสียหาย และความสัมพันธ์แห่งเหตุและผลระหว่างการกระทำของผู้กระทำละเมิด กับความเสียหาย กล่าวอีกนัยหนึ่งว่าการจะหาผู้กระทำละเมิดได้นั้น ก็คือการหาผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหาย เพราะผู้ก่อคือผู้กระทำละเมิดที่จะต้องรับภัยแห่งการกระทำนั้นไปด้วย (จิต เศรษฐบุตร, 2556) โดยถือว่าเมื่อมนุษย์ได้กระทำการใดๆ แล้วย่อมเป็นการเสี่ยงภัย กล่าวคือ อาจมีผลดีหรือผลร้ายก็ได้ ผู้กระทำก็ต้องรับผลแห่งการเสี่ยงภัยนั้น โดยทฤษฎีรับภัยนี้ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลอาจต้องรับผิดชอบทางละเมิดแม้ไม่ได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทฤษฎีนี้มีส่วนดีในเรื่องการคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหาย โดยมีเหตุผลทางทฤษฎีมาสนับสนุน 2 ประการ (สายสุตา นิงสานนท์, 2525) คือ

1) เหตุผลทางกฎหมาย ผลแห่งความรับผิดชอบทางละเมิดคือการบังคับให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย มิใช่เป็นการลงโทษเช่นเดียวกับความรับผิดชอบทางอาญาดังนั้น กฎเกณฑ์เรื่องละเมิดไม่ควรคำนึงถึงความผิดเช่นเดียวกับกฎหมายอาญาเพียงแต่เป็นผู้ก่อความเสียหายก็ควรถือเป็นการละเมิดแล้ว

2) เหตุผลทางพฤติการณ์ ความเสียหายที่เกิดขึ้นแม้จะหาผู้รับผิดชอบได้ ก็ไม่ควรจะให้ผู้เสียหายเป็นผู้รับเคราะห์ โดยที่ความเสียหายมิได้เกิดจากการกระทำของเขาเพียงแต่พิเคราะห์ว่าภัยนั้นเป็นผลเพราะเหตุใด และเหตุนั้นใครเป็นผู้ก่อ ผู้นั้นต้องเป็นผู้รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น

ทฤษฎีบทสันนิษฐานความรับผิด (Theory of Presumption Fault) มีที่มาจากทฤษฎีรับภัย กล่าวคือ เป็นแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดทางแพ่งที่ทำให้เกิดข้อสันนิษฐานความผิด (Presumption Fault) เพื่อลดภาระของผู้เสียหายในการพิสูจน์ความผิดของผู้ก่อความเสียหาย เนื่องจากความนึกคิดภายในใจของผู้ก่อความเสียหายเป็นเรื่องที่ยากจะหยั่งทราบหรือพิสูจน์ให้เห็นได้ว่ามีความมุ่งหมายต่อผลแห่งความเสียหายนั้น หรือขาดความระมัดระวัง ที่มาของข้อสันนิษฐานความรับผิดที่สำคัญเกิดจากบุคคลบางคนมีหน้าที่ระมัดระวังดูแลบุคคลอื่นหรือของบางสิ่ง หากบุคคลหรือสิ่งของที่ตนควบคุมดูแลก่อความเสียหายขึ้น ย่อมสันนิษฐานได้ว่าบุคคลที่ระมัดระวังดูแลมีความผิดและต้องรับผิด (คชา ชิตโชติ, 2554)

3. องค์ประกอบของการกระทำละเมิด

องค์ประกอบของการกระทำละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มี ดังนี้

1) กระทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย หมายถึง การประทุษกรรม กระทำต่อบุคคลโดยผิดกฎหมายด้วยอาการฝ่าฝืนต่อความหมายที่ห้ามไว้หรือละเว้นไม่กระทำในสิ่งที่กฎหมายบัญญัติให้กระทำ หรือตนมีหน้าที่ตามกฎหมายจะต้องกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ เช่น ฆ่าเขาตาย ทำร้ายร่างกายเขา ขับรถโดยประมาทชนคนตาย และทรัพย์สินของเขาเสียหาย ฯลฯ

2) กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ คำว่า “กระทำโดยจงใจ” หมายถึง การกระทำโดยรู้สำนึกและในขณะเดียวกันก็รู้ว่าจะทำให้เขาเสียหาย เช่น เจตนาฆ่าหรือเจตนาทำร้าย ฯลฯ อย่างไรก็ดี

การกระทำโดยจงใจในเรื่องละเมิดถือหลักเบากว่าทางอาญาที่ต้องกระทำโดยรู้สึกสำนึกในการที่ทำ และในขณะเดียวกันผู้กระทำต้องประสงค์ต่อผลหรือยอมเสี่ยงเห็นผลด้วย ส่วนจงใจในเรื่องละเมิดบางกรณีไม่ผิดในทางอาญา แต่เป็นละเมิดต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ส่วนคำว่า “ประมาทเลินเล่อ” ในทางแพ่งหมายความว่า การกระทำที่ขาดความระมัดระวังจนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายนั้น และหมายความว่า การไม่ป้องกันผลที่เกิดขึ้นโดยประมาทเลินเล่อ แม้นตนเองไม่ได้กระทำให้เกิดผลนั้นขึ้น

3) ทำให้บุคคลอื่นเสียหาย โดยปกติผู้กระทำต้องรับผิดชอบการกระทำของตน แต่อย่างไรก็ดีในเรื่องละเมิด ถ้าได้มีการกระทำละเมิดร่วมกัน หรือแม้มิได้ร่วมแต่เป็นผู้ยักยอกส่งเสริมหรือช่วยเหลือในการกระทำละเมิด ดังนั้นบุคคลเหล่านี้จะต้องร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายนั้นตามมาตรา 432

4. บุคคลที่ต้องร่วมรับผิดชอบในการกระทำละเมิด

ในความรับผิดชอบทางละเมิด บางกรณีแม้จะไม่ได้ร่วมกระทำละเมิดหรือยักยอกส่งเสริมหรือช่วยเหลือในการกระทำละเมิด แต่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตามมาตรา 432 บัญญัติให้ต้องร่วมผิดกับผู้ละเมิดได้ ดังกรณีต่อไปนี้

1) นายจ้างจะต้องรับผิดชอบกับลูกจ้างในผลแห่งการละเมิดซึ่งลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่นายจ้างนั้นตามมาตรา 432

2) ตัวการต้องรับผิดชอบกับตัวแทนในผลละเมิดซึ่งตัวแทนได้กระทำไปภายในขอบอำนาจแห่งฐานะตัวแทนตามมาตรา 429

3) บิดามารดาของผู้เยาว์หรือผู้อนุบาลของผู้วิกลจริตจะต้องร่วมรับผิดชอบในผลละเมิดที่ผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตกระทำเว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลแล้วตามมาตรา 429

ทั้งนี้ คำว่า “บิดามารดา” ตามประมวลกฎหมายแพ่งตาม มาตรา 1568 กำหนดให้จะต้องเป็นบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น และเมื่อบุคคลใดมีบุตรติดมาได้สมรสกับบุคคลอื่น อำนาจปกครองที่มีต่อบุตรอยู่กับผู้ที่บุตรนั้นติดมา ดังนั้น พ่อเลี้ยงและแม่เลี้ยงจึงไม่มีอำนาจตามกฎหมายเพื่อปกครองลูกเลี้ยง

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 4 ได้บัญญัติคำนิยามของคำว่า “เด็ก” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส และคำนิยามของคำว่า “ผู้ปกครอง” หมายความว่า บิดามารดา ผู้อนุบาล ผู้รับบุตรบุญธรรมและผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้หมายความรวมถึงพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยง ผู้ปกครองสวัสดิภาพ นายจ้าง ตลอดจนบุคคลอื่น ซึ่งรับเด็กไว้ในความอุปการะเลี้ยงดูหรือซึ่งเด็กอาศัยอยู่ด้วย (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2564)

4) ครูอาจารย์ นายจ้างหรือบุคคลอื่นซึ่งรับดูแลบุคคลผู้ไร้ความสามารถอยู่เป็นนิตยหรือชั่วคราวจะต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้ไร้ความสามารถในการละเมิดซึ่งเขาได้กระทำลงในช่วงที่อยู่ในความดูแล

ของตน ถ้าหากพิสูจน์ได้ว่าครูบาอาจารย์นายจ้างหรือบุคคลอื่นมิได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร ตามมาตรา 430

5) เจ้าของสัตว์หรือบุคคลผู้รับเลี้ยงรักษาไว้แทนเจ้าของต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ฝ่ายที่ต้องเสียหายอันเกิดจากสัตว์ เว้นแต่พิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควรแก่การเลี้ยงการรักษาตามชนิดและนิสัยของสัตว์หรือตามพฤติการณ์อย่างอื่นหรือพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นย่อมจะเกิดมีขึ้นทั้งที่ได้ใช้ความระมัดระวังถึงเพียงนั้นตามมาตรา 433

อนึ่ง การกระทำให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหายนี้ มีหลักในการวินิจฉัยความรับผิดว่า ให้พิจารณาว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดกฎหมายหรือไม่ และความเสียหายเกิดจากการกระทำผิดนั้นหรือไม่ ถ้าบุคคลนั้นทำผิดกฎหมายและเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายบุคคลนั้นต้องรับผิด

5. ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิด

ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 บัญญัติว่า “ค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากการละเมิดซึ่งได้รับความเสียหายจะพึงได้รับนั้น ถ้าตกลงกันไม่ได้ก็ต้องดำเนินการฟ้องร้องต่อศาล ศาลจะเป็นองค์กรกำหนดค่าสินไหมทดแทนโดยจะวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งการละเมิด” (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2564)

หลักทั่วไปโดยปกติการเรียกค่าสินไหมทดแทน ได้แก่ การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไป เพราะการละเมิดตามมาตรา 439 หรือใช้ราคาทรัพย์สินในกรณีไม่อาจคืนทรัพย์สินได้เพราะได้เสื่อมค่าบุปสลายตามมาตรา 440 และ 441 รวมทั้งค่าเสียหายอันพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใดๆ อันได้เกิดขึ้นนั้นด้วยตามมาตรา 438 วรรคสอง แต่บางกรณีกฎหมายกำหนดค่าสินไหมทดแทนไว้โดยเฉพาะ ได้แก่ ค่าสินไหมทดแทนในกรณีความเสียหายแก่ชีวิตตามมาตรา 443 และมาตรา 445 ซึ่งผู้ทำละเมิดต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน (กิตติบัตินิธิกุล, 2564) ได้แก่ (1) ค่าปลงศพ และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอย่างอื่น เช่น ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่ารถบรรทุกศพ ค่าโลงศพ ค่าธรรมเนียมที่ต้องจ่ายให้วัด ค่าดอกไม้ ค่าใช้จ่ายในการบำเพ็ญกุศล (2) ค่าขาดไร้อุปการะต้องเป็นกรณีค่าขาดอุปการะตามกฎหมาย เช่น บิดามารดามีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ บุตรมีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา (3) ค่าขาดแรงงานถ้าผู้ตายมีความผูกพันตามกฎหมายจะต้องทำงานให้เป็นคุณแก่บุคคลภายนอกแก่ครัวเรือนหรืออุตสาหกรรมของบุคคลภายนอก ผู้ทำละเมิดจะต้องชดเชยค่าขาดแรงงานให้แก่บุคคลภายนอก และ (4) ถ้ายังไม่ตายทันทีเรียกค่ารักษาพยาบาล และค่าประโยชน์ทำมาหากินได้เพราะไม่สามารถประกอบกิจการงานได้

นอกจากนี้ยังรวมถึงค่าสินไหมทดแทนในกรณีทำให้เขาเสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยตามมาตรา 444 ถึงมาตรา 446 ซึ่งผู้ทำละเมิดต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย (กิตติบัตินิธิกุล, 2564) ได้แก่ ค่ารักษาพยาบาลและค่าใช้จ่ายอันจำเป็น ค่าขาดประโยชน์ทำมาหากินในระหว่างเจ็บป่วย ค่าเสียหายเพื่อการที่เสียความสามารถประกอบกิจการงาน ทั้งเวลาปัจจุบันและอนาคต เช่น ผู้เสียหายถูกทำร้ายร่างกายจนพิการไม่สามารถประกอบกิจการงานได้ ค่าเสียหายที่ขาดแรงงานในครัวเรือนหรืออุตสาหกรรมของคนภายนอกนั้น และค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน

6. วิเคราะห์ปัญหาความรับผิดในทางละเมิดโดยการกระทำของลูกเลี้ยงซึ่งเป็นผู้เยาว์

เมื่อมีความรับผิดอันเนื่องมาจากการกระทำละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” กล่าวคือ เมื่อบุคคลใดกระทำละเมิดต่อบุคคลอื่น บุคคลนั้นต้องชดเชยค่าเสียหายเพื่อการนั้น คำว่า “บุคคล” ตามมาตรานี้ หมายถึง บุคคลที่มีชีวิตอยู่ในขณะกระทำการละเมิดไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้มีความสามารถหรือไม่ หากเป็นบุคคลไร้ความสามารถ เช่น ผู้เยาว์ก็ต้องรับผิดในการนั้นด้วย ทั้งนี้ ผู้ปกครองซึ่งเป็นบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายของผู้เยาว์จะต้องร่วมรับผิดในผลแห่งละเมิดนั้นตามมาตรา 429 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “บุคคลใดแม้ไร้ความสามารถ เพราะเหตุเป็นผู้เยาว์หรือวิกลจริตก็ยังคงรับผิดในผลที่ตนทำละเมิดบิดามารดา หรือผู้อนุบาลของบุคคล เช่นว่านี้ ย่อมต้องรับผิดร่วมกับเขาด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น”

ตามมาตรา 429 ในข้างต้น กำหนดไว้โดยเฉพาะผู้ปกครองซึ่งเป็นบิดามารดาของผู้เยาว์ที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น ที่จะต้องร่วมรับผิดในผลแห่งละเมิด อย่างไรก็ตามหากเป็นกรณีชีวิตใหม่ของบิดาหรือมารดาซึ่งมีฐานะเป็นพ่อเลี้ยงหรือแม่เลี้ยงของผู้เยาว์นั้น ยังไม่ถือว่าเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการปกครองบุตรผู้เยาว์ของอีกฝ่าย ดังนี้ ความรับผิดของพ่อเลี้ยงและแม่เลี้ยงกรณีผู้เยาว์ได้ทำละเมิดต่อผู้อื่น จึงไม่ตกอยู่ในบังคับตามมาตรา 429 นี้แต่อย่างใด แม้ว่าโดยพฤตินัยแล้วพ่อเลี้ยงหรือแม่เลี้ยงมักเป็นผู้เข้ามาทำหน้าที่ดูแลปกครองผู้เยาว์ที่เป็นเด็กในฐานะพ่อหรือแม่ของผู้เยาว์ที่เป็นเด็กนั้น แทนบิดาหรือมารดาที่แท้จริง ดังที่ปรากฏความสัมพันธ์ทางครอบครัว ในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 4 ที่ได้ให้คำนิยามของคำว่า “ผู้ปกครอง หมายความว่า บิดามารดา ผู้อนุบาล ผู้รับบุตรบุญธรรม และผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้หมายความรวมถึงพ่อเลี้ยง แม่เลี้ยง ผู้ปกครองสวัสดิภาพ นายจ้าง ตลอดจนบุคคลอื่น ซึ่งรับเด็กไว้ในความอุปการะเลี้ยงดูหรือซึ่งเด็กอาศัยอยู่ด้วย” ซึ่งตามคำนิยามนี้ เป็นการแสดง ให้เห็นถึงความหมายของการปกครองว่าเป็นไปตามความผูกพันเชิงอำนาจจะหว่างกันในฐานะผู้ปกครองกับผู้เยาว์ที่เป็นเด็ก ซึ่งอยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูหรืออาศัยอยู่ด้วย

เมื่อมาตรา 429 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มิได้กำหนดไว้โดยชัดเจนว่าให้พ่อเลี้ยงหรือแม่เลี้ยงเป็นผู้ร่วมรับผิดทางละเมิดกรณีลูกเลี้ยงซึ่งเป็นผู้เยาว์ผู้เยาว์ที่เป็นเด็กได้ทำละเมิดต่อผู้อื่น จึงจำเป็นต้องพิจารณาต่อไปตามมาตรา 430 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลอื่นซึ่งรับดูแลบุคคลผู้ไร้ความสามารถอยู่เป็นนิตย์ก็ดี ชั่วคราวก็ดี จำต้องรับผิดร่วมกับผู้ไร้ความสามารถในการละเมิด ซึ่งเขาได้กระทำลงในระหว่างที่อยู่ในความดูแลของตนถ้าหากพิสูจน์ได้ว่าบุคคลนั้นๆ มิได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร” แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว ก็พบว่ามิได้กำหนดบทบาทพ่อเลี้ยงหรือแม่เลี้ยงเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ ปกครองหรือ

ดูแลลูกเลี้ยงไว้โดยชัดเจน เว้นแต่จะได้จดทะเบียนรับลูกเลี้ยงนั้นเป็นบุตรบุญธรรม ตามกฎหมายครอบครัว ดังนี้ เมื่อสถานะระหว่างพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยงกับลูกเลี้ยงยังไม่มีกำหนดความสัมพันธ์ไว้อย่างชัดเจนโดยกฎหมาย หากพ่อเลี้ยงหรือแม่เลี้ยงนั้นไม่ช่วยเหลือดูแลหรือปกครองผู้เยาว์ซึ่งเป็นบุตรของอีกฝ่าย ย่อมไม่ถือว่ามีความผิดตามกฎหมายครอบครัว รวมทั้งไม่เข้าเงื่อนไขการเป็นผู้รับดูแลบุคคลผู้ไร้ความสามารถไม่ว่าจะเป็นนิยต์หรือชั่วคราวตามกฎหมายลักษณะละเมิด มาตรา 430 อีกกรณีหนึ่งด้วย และย่อมส่งผลให้พ่อเลี้ยงหรือแม่เลี้ยงไม่ต้องร่วมรับผิดชอบละเมิดกรณีลูกเลี้ยงซึ่งเป็นผู้เยาว์ที่เป็นเด็ก ได้ทำละเมิดต่อผู้อื่น

จากความไม่ชัดเจนของกฎหมายดังที่กล่าวในข้างต้น ทำให้เกิดปัญหาการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยงกรณีลูกเลี้ยงซึ่งเป็นผู้เยาว์ที่เป็นเด็กได้ทำละเมิดต่อผู้อื่น เนื่องจากหากพ่อเลี้ยงหรือแม่เลี้ยงปฏิเสธว่าตนไม่มีหน้าที่ปกครอง ดูแลอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาลูกเลี้ยงซึ่งเป็นผู้เยาว์ที่เป็นเด็ก ก็จะไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 430 ถึงแม้ว่าในความเป็นจริงลูกเลี้ยงซึ่งเป็นผู้เยาว์ที่เป็นเด็กจะอยู่ภายใต้การดูแลของพ่อเลี้ยงหรือแม่เลี้ยงนั้นก็ตาม ดังนั้น หากบิดาหรือมารดาที่แท้จริงพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลบุตรผู้เยาว์เท่าที่จะทำได้แล้ว และพ่อเลี้ยง หรือแม่เลี้ยงนั้นก็ปฏิเสธว่าตนมิได้เป็นผู้ดูแล ตามมาตรา 430 ความเสียหายอันเกิดจากการทำละเมิดของลูกเลี้ยงซึ่งเป็นผู้เยาว์ที่เป็นเด็ก ย่อมตกแก่ผู้ที่ถูกทำละเมิดแล้วได้รับความเสียหายนั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และย่อมส่งผลกระทบต่อหลักนิติธรรมในกฎหมายอีกด้วยเช่นกัน

บทสรุป

เมื่อมีการกระทำความผิดฐานละเมิดโดยผู้เยาว์ที่เป็นเด็ก ตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้ปกครองซึ่งเป็นบิดามารดาที่ขอบด้วยกฎหมายของผู้เยาว์ต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดนั้นตามมาตรา 429 ด้วย กรณีที่บิดาหรือมารดาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งสมรสใหม่ อำนาจปกครองบุตรจะยังอยู่กับบิดามารดาที่บุตรนั้นติดมาด้วยตามหลักเกณฑ์ มาตรา 1568 โดยที่พ่อเลี้ยงและแม่เลี้ยงไม่มีอำนาจร่วมปกครองลูกเลี้ยงซึ่งเป็นผู้เยาว์ ด้วยเหตุนี้พ่อเลี้ยงและแม่เลี้ยงจึงไม่ต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดตามมาตรา 429 แม้ว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 4 จะกำหนดให้พ่อเลี้ยงและแม่เลี้ยง ถือเป็นผู้ปกครองลูกเลี้ยงซึ่งเป็นผู้เยาว์ที่เป็นเด็กด้วยก็ตาม

นอกจากนี้ เนื่องจากกฎหมายมิได้กำหนดบทบาทให้พ่อเลี้ยงและแม่เลี้ยงมีอำนาจหน้าที่ในการปกครอง ดูแล อุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาลูกเลี้ยงซึ่งเป็นผู้เยาว์ หากลูกเลี้ยงซึ่งเป็นผู้เยาว์ที่เป็นเด็กได้ทำละเมิดต่อผู้อื่นแล้วบิดาหรือมารดาตามกฎหมาย พิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลบุตรผู้เยาว์เท่าที่จะทำได้แล้ว รวมทั้งพ่อเลี้ยงหรือแม่เลี้ยงกล่าวอ้างว่าตนไม่มีหน้าที่ตามกฎหมายในการดูแลลูกเลี้ยงของอีกฝ่ายแล้วปฏิเสธความผิดทางละเมิด ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในมาตรา 429 ย่อมส่งผลกระทบต่อผู้ถูกทำละเมิดเพราะเกิดปัญหาและอุปสรรคจนทำให้ไม่สามารถใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

จากปัญหาดังกล่าวจึงควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 430 ให้มีความชัดเจน และสอดคล้องกับคำนิยามของ “เด็ก” และ “ผู้ปกครอง” ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 โดยบัญญัติเพิ่มเติมคำว่า “ผู้ปกครอง” เพื่อให้พ่อเลี้ยงและแม่เลี้ยงมีฐานะเป็นผู้ปกครองเด็กตามกฎหมาย เพื่อให้มีหน้าที่ในการดูแลลูกเลี้ยงซึ่งเป็นผู้เยาว์ที่เป็นเด็ก และเป็นผู้ร่วมรับผิดชอบในผลอันเกิดจากการละเมิดของลูกเลี้ยงซึ่งเป็นผู้เยาว์ที่เป็นเด็ก โดยการแก้ไขกฎหมายดังกล่าวจะทำให้ทั้งพ่อเลี้ยงและแม่เลี้ยงมีหน้าที่ตามกฎหมายในการดูแลลูกเลี้ยงซึ่งเป็นผู้เยาว์ที่เป็นเด็ก ของอีกฝ่ายด้วย อันจะเป็นการบังคับโดยกฎหมายให้พ่อเลี้ยงและแม่เลี้ยงไม่ทอดทิ้งหรือปฏิเสธการดูแลลูกเลี้ยง ซึ่งเป็นผู้เยาว์ที่เป็นเด็ก เพื่อหลีกเลี่ยงต่อการร่วมรับผิดชอบในการกระทำของลูกเลี้ยงซึ่งเป็นผู้เยาว์ที่เป็นเด็ก

ข้อเสนอแนะ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มิได้กำหนดหน้าที่ของพ่อเลี้ยงและแม่เลี้ยงต่อลูกเลี้ยง ทำให้พ่อเลี้ยงและแม่เลี้ยงไม่จำเป็นต้องร่วมดูแลลูกเลี้ยงซึ่งเป็นบุตรที่ติดยาของอีกฝ่ายหนึ่ง ดังนั้น จึงไม่อาจบังคับพ่อเลี้ยงและแม่เลี้ยงให้ร่วมรับผิดชอบในทางละเมิดของลูกเลี้ยงซึ่งเป็นผู้เยาว์ที่เป็นเด็กได้ ตามมาตรา 430 ดังนั้น ผู้เสียหายจากการทำละเมิดของผู้เยาว์ที่เป็นเด็ก ย่อมได้รับผลกระทบจนทำให้ไม่อาจใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อเยียวยาความเสียหายนั้นได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายลักษณะละเมิด

จากปัญหาดังกล่าวจึงควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 430 ให้มีความชัดเจน โดยบัญญัติเพิ่มเติม เนื้อหากฎหมายเพื่อให้พ่อเลี้ยงและแม่เลี้ยงมีหน้าที่ตามกฎหมายในการดูแลลูกเลี้ยง และต้องร่วมรับผิดชอบในทางละเมิดกรณีลูกเลี้ยงซึ่งเป็นผู้เยาว์ที่เป็นเด็ก ได้ทำละเมิดต่อผู้อื่น ดังนี้

มาตรา 430 บัญญัติว่า “ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลอื่นซึ่งรับดูแลบุคคลผู้ไร้ความสามารถอยู่เป็นนิตย์ก็ดี ชั่วคราวก็ดี จำต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้ไร้ความสามารถในการละเมิด ซึ่งเขาได้กระทำลงในระหว่างที่อยู่ในความดูแลของตน ถ้าหากพิสูจน์ได้ว่าบุคคลนั้นๆ มิได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร”

การแก้ไขกฎหมายโดยบัญญัติเพิ่มเติมให้พ่อเลี้ยงและแม่เลี้ยงร่วมรับผิดชอบกับลูกเลี้ยงซึ่งเป็นผู้เยาว์ที่เป็นเด็ก ก็เพื่อให้ทั้งสองมีหน้าที่ตามกฎหมายในการดูแลลูกเลี้ยงซึ่งเป็นผู้เยาว์ที่เป็นเด็กของอีกฝ่ายด้วย

เอกสารอ้างอิง

กิตติบดี ไยพูล. (2564). *ปณิกะกฎหมายความรับผิดเพื่อละเมิด*. สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2564 จาก <https://law.kku.ac.th/wp/wp-content/uploads/2018/08/Tort-8-ปณิกะกฎหมายความรับผิดเพื่อละเมิดกิตติบดี.pdf>.

- จิตติ ดิงศัทธิย์. (2557). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่องมาตราว่าด้วย จัดการงานนอกสั่ง ลามมิควร ได้ ละเมิด บรรพ 2 มาตรา 395-452*. กรุงเทพฯ: เดือนตุลา.
- จิต เศรษฐบุตร. (2556). *หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด*. โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะ นิติศาสตร์, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. อัดสำเนา.
- คชา ชิตโชติ. (2554). *ของตกหล่นจากโรงเรือน*. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สายสุดา นิงสานนท์. (2525). *ความรับผิดชอบเด็ดขาดในกฎหมายลักษณะละเมิด*. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร มหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2564). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์*. สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2564 จาก <http://www.krisdika.go.th>.
- _____. (2564). *พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก*. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2564 จาก <http://www.krisdika.go.th>.